

TRĂSĂTURILE SOMATICE ALE TRACO-DACILOR

DE

I. I. RUSSU

Obiectivul cercetării prezente este regruparea sistematică a datelor istorice-literare cunoscute și semnalate în trecut, completate acum cu altele, care erau ignorate ori greșit atribuite și utilizate în bibliografie; la acestea se adaugă cîteva date arheologice și osteologice identificate în ultimele decenii. Sînt informații (eșalonate pe un interval de peste 12 veacuri), unele aproximative și nelipsite de echivocuri, privind trăsăturile somatice ale tracilor și geto-dacilor (pe care istoriografia, mai ales cea dialectică marxistă de azi, îi revendică drept înaintași îndepărtați, dar nemijlociți ai poporului român); ele pot aduce totuși unele servicii de oarecare utilitate muncii grele și complexe a istoricilor, filologilor și antropologilor în munca de căutare a unei soluții juste, definitive problemei capitale a trecutului nostru îndepărtat: etnogeneza românilor¹. Sarcina principală este aici: a stabili valoarea substratului, fondul etnic-social și cultural (în primul rînd lingvistic), a relictelor și reflexelor lui în structura societății actuale românești.

În bibliografia istorică-arheologică și antropologică² au fost relevate majoritatea informațiilor fragmentare, dar autentice și deplin concordante, ale anticilor despre infățișarea fizică a tracilor: oameni cu deosebire înalți³, voinici, bine legați — ca atare excelenti ostași —, cu pielea de culoare d e s c h i s ă, părul de asemenea b l o n d, ochii albaștri. Erau trăsături pe care le-au remarcat medicii și fizionomistii, istoriografi și poetii antici, grupind astfel pe traci — în ce privește culoarea pielii și a părului — cu popoarele de la miazănoapte: sciți, illiri, celți, germani. Formulînd teza ingenioasă: fiecare popor și-a plăsmuit zeii după chipul și infățișarea sa, înțeleptul grec Xenophanes observa că „zeii

¹ Cf. *Istoria României*, I, 1960, București, p. 775—809, cap. VI „Formarea limbii și a poporului român” (C. Daicoviciu, E. Petrovici, G. Ștefan).

² Gr. G. Tocilescu, *Dacia înainte de romani*, București, 1880, p. 258—260; W. Tomaszek, *Die alten Thraker*, I (SitzBer. Akad. Wien, 128, 1893), p. 115—116; G. I. Kazarov, *Beiträge zur Kulturgeschichte der Thraker*, Sarajevo, 1916, p. 108—109; V. Pârvan, *Getica*, București, 1926, p. 168. Bibliografia antropologică principală la C. Reche, art. „Thrake”, în Ebert, *RL*, XIII (1929), p. 289; Wilhelm Sieglin, *Die blonden Haare der indogermanischen Völker des Altertums*, München, 1935, p. 29—30, 117—118; O. Reche, *Rasse und Heimat der Indo-germanen*, München, 1936, p. 30—32.

³ Porphyr., *De antro Nympharum*, 28 ἐν τοῖς Βορείοις πάντα μεγάλα τὰ σώματα, δηλοῦσι δὲ Κελτοί, Θράκες, Σκύθαι.

etiopianilor erau negri și cîrni, ai tracilor însă bălai și cu părul roșcat"⁴. Medicul Galenus (secolul al II-lea e.n.) face precizarea despre neamurile de la nord : „au pielea rece și umidă, de culoare deschisă, la fel ca părul”⁵. După opinia curentă în antichitate, „în Tracia toți se nasc roșcovani”⁶. Atare caracteristică este atribuită unor triburi întregi : bistonii în sud-vest⁷, la fel ca „blonzii corali”⁸ în nord-estul teritoriului tracic și getii din Scythia Minor (Dobrogea) și Muntenia-Moldova⁹. Din perioada arhaică (eroică), din cea clasă și elenistică există știri ori indicii despre aspectul unor personaje de obîrșie tracică, indivizi de condiție socială diferită din Tracia, ca : regele Cotys al odrysilor (Anthol. Palat., XVI 75—76), sclavul Davos de neam geto-dacic (Terentius, *Phormio*, 51 : rufus), ori alți indivizi cu nume grecești (deci în oarecare măsură elenizați) : Diomede și Cydon din Lesbos, Chloe și Phyllis două fetițe la Roma¹⁰, Rhodopis celebră heteră în Egipt, Smerdies prieten al lui Anacreon s.a. În ce privește „coafura”, tracii erau în majoritate cunoscuți ca εὐθύτριχες, cu părul neted (Aristot., *De anim. gener.*, V 5), iar mai înainte, Homer (*Iliada*, IV 553) și Archiloc (frg. 2,4) îi descriu ca ἀκρόκεμοι „cu părul strîns în creștetul capului”. După comicul Anaxandridas (Athen. IV 131) erau cu părul vîlvoi și dezordonat, χύγμηρόκουροι. La fel descrie pe geti Ovidiu¹¹.

Majoritatea acestor știri literare se referă la populația traco-getică pînă la începutul erei noastre, cînd devin mereu mai active influențele și amestecul cu elemente din afară, în urma pătrunderii romane, a organizării de provincii, a circulației provincialilor de obîrșii diverse și a răspândirii multor elemente etnice traco-dace în imperiu, unde (mai ales din secolul al III-lea înainte) ele joacă un rol militar-politic de primul rang, pînă la începutul secolului al VII-lea : sunt numeroși militari, generali și împărați romano-bizantini de origine traco- și moeso-romană¹². Despre unii din ei există informații de ordin antropologic, care arată aceleasi trăsături somatice, într-o deplină linie de continuitate, timp de șase veacuri, cit mai există informații despre traci. Cîteva personaje traco-romane mai remarcabile sunt :

⁴ Xenophanes, frg. 16, în H. Diels, *Die Fragmente der Vorsokratiker*, ed. a IV-a, vol. 1 (1922), p. 61 (după Cleinens Alexandr., *Stromata*, VII, 22).

⁵ Galenus, I, p. 627 ; XI p. 513 ; *De temperamentis*, II 5, p. 619 Kühn.

⁶ Firmicus Maternus, *Mathes.*, I 2,1 „omnes in Aethiopia nigri, in Germania candidi, in Thracia rubei procreantur”.

⁷ Anthol. Palat., VII 10,2 ξυθώτι Βαστονίδες, 10,4 : părul blond tipic, devenit proverbial : θερίτιον πλάκατον.

⁸ Ovidiu, *Ex Ponto*, IV 3 : flavi Coralli.

⁹ Claudianus, *Rapt. Proserp.*, II 65 : flavos Getas. Hieronymus, *Ep. L.VII ad Laetum* : Getarum rutilus et flavus exercitus. Isidorus, *Orig.* XIX, 23 : flavent inectis capitibus Getae. Cf. Orph., *Argon.* 1031. „Însă se știe că acești scriitori posteriori confundă pre gothi cu geti, prin urmare nu se potu socoti ca izvoare”, observa Tocilescu, op. cit., p. 259.

¹⁰ Horat., *Carm.*, III 9,9—10 : me nunc Thressa Chloe regit/dulcis docta modos et citharae sciens/ pro qua non metuam mori,/ si parcent animae fatu superstili ; 19 flava Chloe ; II 4,14 Phyllidis flavae... .

¹¹ Ovidiu, *Tristia*, V 7, 18 ; 7,50 ; 10,32. Cf. în general : N. Lascu, *Pămîntul și vechii locuitori ai ţării noastre în opera din exil a lui Ovidiu*, în volumul comemorativ *Publius Ovidius Naso*, București, 1957, p. 119—191.

¹² Știrile literare, epigrafice, papyrologice despre traci adunate și analizate critic în lucrarea noastră *Elementele trace în imperiul roman și bizantin*, sec. III—VII (ms.) ; V. Beșevliev, *Die Thraker im ausgehenden Altertum*, în *Studii clasice*, București, III, 1961, p. 252—263, arată că numărul și însemnatatea lor în lumea romană și prebizantină plină la începutul seco-

Marcus Aurelius Claudius (Gothicus, a. 268—270), din Dardania, era ὑπόξενθος (Malal., XII, p. 298, 20), blond spălăcit („filasse”); *Flavius Valerius Constantius*, tatăl lui Constantin I (zis „cel mare”), originar din Moesia Superior (Dardania, Naissus), de obârșie etnică tracă nelndoieinică¹³, a primit în epoca bizantină epitetul „Chlorus” după înfățișarea blondă (Cedren., p. 169, 21), având „in rubore verecundiae (signum)” (Paneg. Lat., V 19). Asemenea trăsături pot fi atribuite, natural, nu numai persoanei lui Constantius Chlorus, ci chiar întregii sau cel puțin majorității membrilor numeroasei sale familii de traco-romani; abaterea de la „regulă” face tocmai nepotul său, Iulianus Apostata fiu al lui Iulius Constantius și al aristocratei meridionale Basilina (originară de prin Asia Mică ori din Grecia): Iulianus era μελάνθρωπος (Cedren., p. 531, 22), la fel ca alt traco-roman Licinianus Licinius (a. 308—321; originar din Dacia Aureliană), μελάνθρωπος (Malal., XII 314, 10), cu părul negru.

Din secolele VI—VII există cîteva personaje, din care menționăm pe ofițerul din armata romano-bizantină, războinic celebru cu nume tracic *Marcentius*, comandant al unui corp auxiliar de cavalerie în a. 537, apoi dux Byzacene (a. 546), care s-a distins în luptele din Africa, făcind minuni de bravură, descris astfel de poetul contemporan *Corippus* (*Iohannis*, V 532—4):

proximus inde ciens numeros Marcentius urget
iussaque per latos discurrunt agmina campos
illius et fulvos cassis premit aurea crines;

„fulvi crines” (plete blonde roșcate), strînse în scăpitoarea cască aurită, sunt caracteristice pentru întregul neam, remarcate cu deosebită insistență de către poet;

Flavius Iustinus II (565—578), nepot de soră a lui Iustinianus I (numiți ambii „traci” în multe cronică ale vremii)¹⁴, era ὑπόξενθος (Cedren., p. 680), trăsătură tipică, evident, pentru întreaga dinastie iustiniană;

Tiberius Constantinus II (578—582) era de asemenea blond (Cedren., p. 688);

Focas (602—610), centurion din armata romano-bizantină a Traciei, devenit împărat prin sedițiunea de la Dunăre, om cu înfățișare dezagreabilă, ultimul traco-roman de seamă, figură de tiran energetic și dur, era de statură mijlocie și cu părul roșcat (Cedren., p. 708)¹⁵.

Cum rezultă din informațiile antice și bizantine, trăsăturile somatice ale traco-geților erau apropiate ori în bună parte chiar identice cu ale altor populații și popoare înrudite sub raport lingvistic și etnic-social: illiri și vecini dela vest, baltaici și slavici la nord-est, și cito-sarmații la est (toate populații din grupa lingvistică „ssatem” indo-europeană), ca și cu triburile celtice și germanice (de limbă „centum”), din zonele de nord și vest ale Europei; neamuri de oameni numite de obicei în ultima vreme „europoizi”. Informațiile din antichitate se referă numai la aspectul extern al oamenilor: talie, culoarea pielii, părului și ochilor, fizionomia; căci anticii n-au făcut încă măsurători osteologice, nu aveau date antropometrice, pe care le-a stabilit știința modernă.

lului al VII-lea a fost mult mai mare decât se admitea în baza rezultatelor lui Tomaschek și Mateescu; cf. *SCIV*, XIV, 1963, p. 475—479.

¹³ Oblrșia tracă rezultă limpede din informațiile categorice păstrate de Iulianus Filosoful, *Misopogon*, 367, p. 474 γένος ἐστὶ μη Θράκιον. Θράξ τοῖς σχυτοῦ πολέταις. 350 Θράξ. Cf. *Oblrșia împăratului Constantinus I*, în *Acta Musei Napocensis*, Cluj, II, 1965, p. 295—305.

¹⁴ Cf. *Originea împăratului Iustinian*, în *Omagiu lui Ioan Lupaș*, București, 1943, p. 775—784.

¹⁵ Greșit afirma Sieglin, *op. cit.*, p. 123 „Phokas, byzantinischer Kaiser aus Kappadokien; da er aus Kappadokien stammt, könnte er auch Griechen gewesen sein”.

Aportul arheologic în problema situației antropologice a neamurilor traco-dace este pînă acum destul de modest. Există de o parte reprezentări figurate, sculpturi, busturi, reliefuri (primul loc îl ocupă coloana lui Traian de la Roma), înfățișînd figuri frumoase și impunătoare de traco-daci, bărbați și femei¹⁶, monede, picturi de vase, care însă (indiferent dacă și în ce măsură sunt sau nu produse idealizate ale artei greco-romane) nu pot oferi decît imagini aproximative despre fizicul și fizionomia celor înfățișați¹⁷; ele așteaptă, oricum, un studiu mai amănunțit și adîncit arheologic și artistic, adică în primul rînd din punct de vedere al portretisticii. De altă parte, materialul osteologic rezultat din descoperiri ori săpături arheologice este deficent sau în bună parte echivoc ca apartenență etnică. În stînga Dunării (Dacia), el este foarte puțin pînă acum din lipsa descoperirilor sau prin faptul că daco-geții practicau ritul incinerării morților; în Moesia și Tracia de asemenea e redus (din aceleasi cauze) și puțin studiat, încît rezultatele sunt abia incipiente. Semnalăm aici numai datele obținute de antropologi în colaborare cu arheologii, în patru zone arheologice traco-dace: Moldova, Transilvania, Dobrogea și Bulgaria:

A) la Poiana (Piroboridava, r. Tecuci), un schelet descoperit în a. 1950 (SCIV, II, 1951, p. 205), femeie de circa 40–50 de ani, talie joasă 147 cm, dolichocrană¹⁸; la Petriș (reg. Iași), un schelet de bărbat adult, sub 30 de ani, înalt 181 cm, mesocran, tip nordic mediteranean¹⁹;

B) în provincia Dacia, la Soporu de Climpie (r. Turda), o necropolă săpată sistematic în care pînă la 1959 s-au descoperit 35 de morminte de incinerație și 2 de înhumăție, cimitir din epoca ocupației romane atribuit, sub raport etnic, populației indigene dace. În mormîntul 10 s-au găsit oasele unui adult înhumat, talie 152,8 cm (medie); craniul de aspect armenos era mesocefal, mandibula prezenta anumite caractere ancestrale. În general, predomină caracterele de tip mediteranean gracil²⁰;

C) în teritoriul Istriei (reg. Dobrogea), din Scythia Minor, morminte tumulare în apropiere de oraș, atribuite traco-geților²¹, cu studiul antropologic preliminar²², din care sunt

¹⁸ Blonda Chloe Thressa, care l-a fermecat pe rasinatul poet Horațiu (supra, nota 10), nu putea să fie urlitică; la fel nici celebra Rhodopis ori altele multe din Tracia (cunoscute în lumea elenistică și romană) și care nu semănau cu zeițele etiopianilor.

¹⁹ *Istoria României*, I, p. 267 „despre înfățișarea fizică a geto-dacilor avem unele mărturii literare, exagerate sau contradictorii uneori, controlabile totuși cu reprezentările figurate de pe coloana lui Traian și monumentul de la Adamclissi sau cu figurile de daci păstrate în diferite muzee. O descriere autentică, necontroversată a tipului daco-getic nu există încă. Ceea ce putem spune este că atât bărbații cât și femeile au statură înaltă și înălță. Bărbații se prezintă ca niște oameni robusti, bine legați, trădind sănătate și vigoare. Culoarea pielii și a părului pare să fi fost blondă. Bărbații purtau părul și barba bogate, nu sără oarecare îngrijire; părul tăiat pe frunte și pe templete, iar la spate potrivit într-o coamă (chică), modă generală la multe popoare. Femeile sunt tipuri de frumusețe feminină, înalte, zvelte și cu față expresivă. Purtau părul pieptănat pe templete, cu o cărare la mijloc” (C. Daicoviciu).

²⁰ O. Necrasov, *Cranii vechi trepanate găsite pe teritoriul R.P.R.*, în *Probleme de antropologie*, I, 1954, p. 123–126.

²¹ M. Cristescu, *Studiul antropologic al unui schelet de la Pietriș datând din Lâză III*, în *Probleme de antropologie*, V, 1960, p. 83–97.

²² I. G. Russu, D. Protase, M. Șerban, N. Motioc, *Studiul antropologic la oseminte dintr-un cimitir dacic (secolele II–III e.n.)*, în *Morfologia normală și patologică*, București, IV, 1959, p. 223–229.

²³ P. Alexandrescu – V. Eftimie, *Tombes thraces d'époque archaïque dans la nécropole tumulaire d'Histria*, în *Dacia*, N.S., III, 1959, p. 143–164.

²⁴ Dr. D. Nicolăescu-Plopșor, *Données anthropologiques préliminaires sur les squelettes humains de tombes thraces d'Histria*, în *Dacia*, N.S., III, p. 165–178.

de reținut concluziile : nota dominantă este dolichocrania (10 cazuri), hiperdolichocrania (3), mesocrania (3), 1 brachycran, de lungime în general medie (*Dacia*, III, p. 171) ; în movila XII avem — ca notă dominantă — trăsături mediteraneene, cîteva elemente nordice ; un schelet din movila XIX are trăsături nordice evidente (p. 174) ;

D) în Traicia (între Munții Haemus-Balcani și Rhodope), referatul *Cercetările paleoantropologice din Bulgaria*²³ prezintă constatăriile asupra unor schelete de copil descoperite la Seuthopolis, foarte rău conservate, care ar indica, după autor, „rasă mediteraneană”. La Nova Zagora, un schelet din moșintă de înhumare ar fi de tip „mediteranean”, brachycefal, iar un schelet de bărbat dintr-o peșteră este mesocran și poate cu trăsături cromagnonoidice.

Concluzia antropologului bulgar citat se aplică și la țara noastră : „este tot ce se cunoaște ca material osteologic din vremea tracică, cu totul insuficient pentru determinarea tipului antropologic al tracilor. Sunt necesare cercetări speciale în necropolele lor”, sarcină de viitor a săpăturilor din țara vecină și de la noi, unde antropologia și istoria așteaptă foarte multe de la cazmaua arheologică.

Ultimele mențiuni istorice despre traci sunt din secolul al VII-lea n.e., cînd se răresc ori dispar aproape complet informațiile privind în general teritoriile lor dintre Egee și Dunăre [despre Dacia carpatică ele se răriseră ori dispăruseră cu trei veacuri mai înainte]. Aici se petrec adînci transformări politico-sociale și economice, culturale, etnice, prin imigrarea și stabilirea seminților slave în toată zona carpato-balcanică și dunăreană, în fostul teritoriu etnic și politic al traco-dacilor și illirilor. O enclavă etno-lingvistică a acestora (fie a illirilor, fie mai curînd a tracilor balcanici) s-a perpetuat cu limbă proprie indo-europeană de tip „satem”, puternic influențată de romanism, în poporul albanez (skipetari), înrudit prin substrat cu poporul român²⁴. Marea masă a populațiilor traco-dace a fost romanizată (ca și cele illire) alcătuind după cum se știe baza etnic-socială, nucleul poporului român de mai tîrziu. Este aceasta o realitate cunoscută și recunoscută în istoriografia modernă din țara noastră și de peste hotare, devenită aproape unadevăr axiomatic. S-a afirmat chiar că unele trăsături sunt atice (în primul rînd culoarea blondă) s-au transmis de la traco-daci la români²⁵ : o asertiune de ordin generic, mai mult analogică, ori logică, presupunînd evi-

²³ Petar Boev, *Paleoantropologični proučvaniia v Bălgariia*, in *Arheologija*, Sofia, I, 1959, 3—4, p. 46—54. Cîteva date antropologice : *Trakiiski antropologični materiali ot Seuthopolis*, *ibidem*, II, 1960, 2, p. 52—54.

²⁴ Cf. studiul despre *Raporturile limbii române cu albaneza și cu substratul carpato-balcanic*, în *Cercetări de lingvistică*, Cluj, VII, 1962, p. 107—127 (= *Revue de Linguistique*, București, VIII, 1963, p. 253—277). De asemenea *Anuarul Muzeului etnografic al Transilvaniei*, Cluj, 1957—1958, p. 135—156, 1959—1961, p. 23—35, 1962—1964, p. 73—92 §.a.

²⁵ De exemplu W. Tomaschek, *Mitteilungen der anthropol. Gesellschaft*, Wien, XXIII, SitzBer., 1893, p. 34 „... die Thraker und die Daker erlagen sammt den Moesern der Macht Roms ; sie vertauschten ihre Sprache mit der lingua romanisca. So kommt es, dass die thrakische Sprache, eine echte Tochter der indogermanischen Ursprache, verlorer ging. Leiblich existiert jedoch die thrakische Nation noch bis auf den heutigen Tag ; die Donau- und Pindus-Wlachen oder Ostromanen sind, bei aller Mischung und Durchsetzung mit später hinzugekommenen, vorzugsweise slavischen Elementen, wesentlich direkte Nachkommen der romanisierten Thraker und Moesen...” ; Reche, op. cit., p. 30 „noch heute finden sich unter den Berggrämen zahlreiche blonde, blauäugige, weisshäutige, grossgewachsene Elemente, die ins Gebirge abgedrängte Reste des alten Thrakertums darstellen dürften”.

dent o continuitate etno-socială de peste două milenii. În sprijinul ei sînt de invocat elemente documentare nu atît istorico-arheologice, cît mai mult cele filologice-lingvistice, oferite de limba română prin fondul lexical arhaic²⁶, o seamă de cuvinte care nu sînt simple moșteniri culturale, ca „împrumuturi mai recente (postromane) din albaneză” ori luate de „romanii” carpato-balcanici din graiurile indigene dispărute. Dimpotrivă, cuvintele noastre autohtone preromane sînt dovada peremptorie că masele populare ale romanilor orientali nu erau decit tocmai populația autohtonă traco-dacică romanizată. Fiind azi lucru clar și simplu că limba latinită-romanică (română) este un împreuimat cultural făcut de populația indigenă în cursul procesului de romanizare desfășurat prin secolele II—V, rezultă în chip logic și obligatoriu că elementele lexicale indigene păstrate în română sînt fragmente din propria limbă indo-europeană a populațiilor preromane dispărute ca formații politice-sociale, ca unități etnic-lingvistice.

Asemenea realitate întrezărită de intuiția istoricilor și filologilor în secolul al XIX-lea (chiar mai înainte, de către umaniști), ea și de antropologi, privind continuitatea etnic-socială a comunității românești, află confirmarea concretă, concludentă, obligatorie în idiomul popular al românilor; acesta permite să întrezărим și să sesizăm în bună parte proporția și semnificația componentei autohtone traco-dace de la temelia formației etnic-sociale și lingvistice numită începînd din epoca feudală: popor român. Prin romanizare (în primul rînd însușirea limbii latine populare și a numelui etnic *romanus* > *român*), fondul etnic-social indigen a suferit prima metamorfoză culturală-lingvistică și etnic-socială, la care s-a adăugat în feudalism componenta slavonă. Ulterior au mai venit unele amestecuri și adăose succesive, care toate vor fi adusă modificări destul de importante (în proporții necunoscute și neidentificabile), fără să altereze însă în substanță vechile elemente esențiale antropologice și psihice ale factorului de bază în procesul de sinteză al etnogenezei. În acest sens, poate fi nu numai preconizată principal, dar și postulată, indicată concret compoñenta etnic-socială (chiar biologică) autohtonă traco-dacică, dat fiind că faptele documentare filologice-istorice studiate de noi cu noi criterii comparatistice și valorificate critic ne duc pe singura cale justă spre detectarea fondului indigen etnic și antropologic în structura poporului român.

LES TRAITS SOMATIQUES DES THRACO-DACES

RÉSUMÉ

On a regroupé et soumis à une nouvelle analyse les informations littéraires (la plupart connues et relevées depuis longtemps) concernant les traits somatiques des Thraco-Daces, qui semblent être communs en ligne générale à d'autres tribus et peuples européens (notamment aux

²⁶ I. I. Russu, *Limba traco-dacilor*, București, 1959, p. 119—131; ed. II, 1967, p. 187—222; supra, nota 24.

Illyriens, Scytha-Sarmates, Balto-Slaves, de même qu'aux Germains et aux Celtes) : ils avaient les cheveux, la peau et les yeux de couleur claire. Quelques personnages originaires de la Thrace sont connus, voire célèbres dans la littérature hellénique et romaine, les «blonds» Cotys, Davos, Diomède, Cydon, Chloé, Rhodopis, Smerdies, etc. De l'époque impériale romaine et byzantine (III—VIIe s.) on cite une série de figures historiques de «Thraco-Romains» comme M. Aurelius Claduus, Valerius Constantius Chlorus, Marcentius, Flavius Iustinus II, Tiberius Constantinus, Phocas. La glyptique romaine (spécialement au IIe s.) représente des figures de Thraco-Daces généralement de haute taille, imposants, les femmes d'une beauté parfois remarquable. Les recherches sur le matériel ostéologique (peu nombreux et de caractère assez équivoque quant à l'appartenance ethnique) en sont à peine aux débuts et leurs conclusions assez modestes. On cite quelques exemples de la Moldavie (Poiana, un mésocrâne), Transylvanie (Soporu, exemples de mésocéphale, caractère de type méditerranéen, gracieux), de Scythie Mineure (Istria, des cas plutôt dolichocrânes, traits méditerranéens, mais aussi nordiques), en Thrace (Bulgarie, traits méditerranéens, etc.).

On discute ensuite l'élément ethnique-biologique autochtone (thraco-dace, que d'aucuns ont admis et invoqué directement, tel W. Tomaschek) dans le processus de l'ethnogenèse des Roumains (et aussi des Albanais). La valeur d'un tel élément fondamental (mélangé ultérieurement, comme il est bien naturel et même nécessaire, avec d'autres facteurs ethniques — italique et provincial — de presque toutes les zones de l'empire romain, slaves, etc.) résulte non seulement des concordances des traits somatiques de la population indigène dans l'antiquité et à l'époque moderne sur le même territoire, mais bien, d'une manière plus précise encore, de la structure lexicale du roumain dont les mots préromains (quelque 160 termes) fournissent la preuve qu'il s'agit ici de la substitution du thraco-dace dans le parler de la même population indigène provinciale par le latin populaire de l'empire. C'est donc la continuité linguistique et sociale-ethnique — problème d'une grande portée historique — qui nécessite encore des recherches plus amples et approfondies.